

Kynfræðsla er öflugt tæki til forvarna en hvað felur hún í sér?

Á Íslandi ber, samkvæmt lögum frá 1975, að kenna kynfræðslu á skyldu-námsstigi en einnig á öðrum náms-stigum. Samkvæmt því eiga börn og unglingar hér á landi lagalegan rétt á að fá kynfræðslu eða kennslu um kynheilbrigði. Lögð hefur verið áhersla á að öll börn og unglingar um allan heim eigi rétt á því að fá alhliða kynfræðslu. Hafa alþjóðleg samtök eins og Heimssamtök um kynheil-brigði (World Association for Sexual Health) og Alþjóðasamtök um fjöl-skylduáætlun (International Planned Parenthood Federation) lagt áherslu

» Lögð hefur verið áhersla á að öll börn og unglingar um allan heim eigi rétt á því að fá alhliða kynfræðslu.

á þennan rétt. Kynfræðsla hefur hér á landi fengið takmarkað rými þrátt fyrir þær mörgu samfélagslegu áskoranir sem meðal annars lúta að kynferðislegu og kynbundnu ofbeldi og ójöfnuði og hrópa á mikilvægi hennar. Auk þess hrópar ungt fólk á

meiri fræðslu um kynheilbrigðismál en fær ekki þá fræðslu sem það þarf og leitar því annað eins og á vefsíður um klám.

Takmarkaður skilningur og þekking á kynfræðslu

Samfélagið stendur frammi fyrir takmörkuðum skilningi og þekkingu meðal fólks á kynfræðslu. Ýmsar skoðanir eru á því hvaða efni skuli fjallað um í slíkri fræðslu. Fram hefur komið það sjónarmið að kyn-fræðsla eigi að fjalla um líffræðilega þætti sem lúta að starfsemi líkam-

ans og varðar meðal annars kynþroska. Þannig sé það ekki hluti af kynfræðslu að fjalla um tilfinningar, félags-leg tengsl, heilbrigð sambönd og jafnrétti sem alhliða kynfræðsla gerir ráð fyrir. Aðrir telja að kynfræðsla eigi eingöngu að fjalla um þætti er lúta að heilbrigði og geta haft áhrif á kynheilsu einstaklingsins. Sú fræðsla lúti að því að fyrirbyggja kynsjúkdóma og óráðgerðar þunganir. Í þessu samhengi má geta þess að hugtakið heilbrigði, samkvæmt skilgreiningu Alþjóða-heilbrigðismálastofnunarinnar frá 1946, er mjög víðtækt hugtak. Það

Sóley Sesselja Bender

nær ekki eingöngu yfir líkamlegt heilbrigði heldur einnig andlegt og félagslegt. Það felur í sér meira en að vera laus undan sjúkdóm-um eða veikleikum. Kynheilbrigði er víðtækara hugtak en heilbrigði þar sem það tekur ekki aðeins til líkamlegrar, andlegrar og félagslegrar vellíð-anar heldur einnig þátta sem snúa að

kynverund einstaklingsins.

Fjölbreyttar áherslur

Alþjóðlegar skilgreiningar á alhliða og heildrænni kynfræðslu sýna fram á fjölbreytta nálgun í efnisvali. Þar koma fram áherslur á vitsmunalega, tilfinningalega, líkamlega og félags-lega þætti kynverundar. Kynfræðsla skuli hefjast snemma í barnæsku og ná yfir unglings- og fullorðinsár en með mismunandi efnisval hverju sinni. Varðandi börn og unglinga þá er kynfræðslan mikilvægur þáttur í kynferðisþroska þeirra. Hún veitir þeim smám saman hæfni sem eflir þau við að takast á við ýmsar krefjandi aðstæður. Kynfræðsla veitir upplýsingar um kynheilbrigðismál, hvetur til þess að skoða ýmis viðhorf til kynheilbrigðismála og þjálfar nemendur í að þróa með sér alls kyns færni eins og að tjá sig um kynheil-brigðismál og þjálfra gagnrýna hugs-un. Þessi þekking, jákvæð viðhorf og færni hjálpa einstaklingnum að taka upplýstar ákvarðanir um eigið kynlíf, geta notið kynlífs auk þess að mynda og viðhalda heilbrigðu kynferðislegu sambandi. Jafnframt þarf einstak-lingur að læra að axla ábyrgð á eigin kynlífi og vera ábyrgur gagnvart öðr-um. Kynfræðsla skal auk þess leggja mikla áherslu á jákvæða og ánægju-lega upplifun og að einstaklingurinn geti notið sín sem kynvera.

Öflugt tæki til forvarna

Eins og fram hefur komið þarf að leggja réttan skilning í kynfræðslu og gefa henni meira svigrúm, sérstaklega í framhaldsskólum. Það þarf að vera unnt að vinna með gagnvirkum kennsluaðferðum sem hvetja til virkrar þátttöku nemenda. Nemendur þurfa að byggja upp góða þekkingu, jákvæð viðhorf til kyn-heilbrigðis og færni sem gerir þeim kleift að taka upplýstar ákvarðanir sem stuðla að kynheilbrigði. Ef vel er á málum haldið ætti kynfræðsla að vera öflugt tæki til að stuðla að kynheilbrigði barna og unglinga sem er dýrmætt fyrir samfélagið. Til að svo geti orðið þarf að styrkja innviði með því meðal annars að mennta- og barnamálaráðuneytið setji fram með skýrum hætti hvernig skuli haga kynfræðslu í grunn- og framhaldsskólum. Stjórnvöld sjái til þess að þeir sem kenna kynfræðslu öðlist góða menntun og þjálfun til að sinna þessari kennslu. Að auki þurfa kennarar að hafa heildstætt náms-efni til að byggja á sem uppfyllir gæðastaðla í Evrópu.

Höfundur er formaður samtaka um kynheilbrigði, sérfræðingur í kyn-heilbrigði og prófessor emerita við hjúkrunar- og ljósmóðurfræðideild Háskóla Íslands.

ALMANNA TRYGGINGAR 90 ára

Opin ráðstefna í tilefni af 90 ára afmæli almannatrygginga í Norðurljósum í Hörpu, miðvikudaginn 30. september kl. 9.00 – 16.00

Dagskrá

Kl. 9.00 – 12.15

Ávarp

Ragnar Þór Ingólfsson
félags- og húsnæðismálaráðherra
Alma Möller
heilbrigðisráðherra

Stjórnsýslan

Huld Magnúsdóttir, forstjóri Tryggingastofnunar
Sigurður Helgason, forstjóri Sjúkratrygginga
Unnur Sverrisdóttir, forstjóri Vinnumálastofnunar

Hagaðilar — pallborðsumræður

Samstarf, þjónusta við notendur og framtíðarsýn fyrir velferðarkerfið

Alma Ýr Ingólfisdóttir
formaður ÖBÍ réttindasamtaka
Sigurður Ágúst Sigurðsson
varaformaður Landssambands eldri borgara
Sigríður Ingibjörg Ingadóttir
framkvæmdastjóri BSRB
Helga Sól Ólafsdóttir
leiðtogi félagsráðgjafa Heilsugæslu
höfuðborgarsvæðisins
Marta Jóns Hjördísardóttir
talskona sjúklinga á Landspítala

Stjórnandi pallborðs:
Eysteinn Eyjólfsson, samskiptastjóri VIRK

Aðkoma og samspil atvinnulífs, lífeyrissjóða og stéttarfélaga

Bjarni Benediktsson
framkvæmdastjóri SA
Þórey S. Þórðardóttir
framkvæmdastjóri Landssamtaka lífeyrissjóða
Finnbjörn Hermannsson
forseti ASÍ
Kolbeinn Stefánsson
dósent í félagsráðgjöf við HÍ

Kl. 13.00 – 16.00

Staðan í alþjóðlegu samhengi – Reynsla, þekking og framtíð almannatrygginga

Valerie Frey
deildarstjóri áhættumats félagslegra þátta hjá OECD
The future of social protection: Challenges and opportunities

Jens Schremmer
framkvæmdastjóri ISSA, alþjóðasamtaka almannatryggingastofnana
Shaping social insurance for a world in transition

Dr. Maja Miljanic Brinkworth
rannsóknarráðgjafi, fjölskyldu- og félagsmálaráðuneyti Möltu
Development of the Social Security System in Malta

Norræna módelið: reynsla og framtíð — pallborðsumræður

Vigdís Jónsdóttir, forstjóri VIRK
Mikko Kautto, forstjóri ETK í Finnlandi
Hege Nilssen, framkvæmdastjóri NAV í Noregi
Mathias Wahlsten, forstjóri IAF í Svíþjóð
Lasse Lehtonen, forstjóri Kela í Finnlandi

Stjórnandi pallborðs:
Hanna Sigríður Gunnsteinsdóttir
forstjóri Vinnueftirlitsins

Ráðstefnustjórar:
Gunnar Alexander Ólafsson
hagfræðingur ÖBÍ réttindasamtaka
Sigrún Jónsdóttir
sviðsstjóri samskipta og þjónustustjórnunar TR

Athugið að eftir kl. 13.00 fer dagskráin fram á ensku.

Skráning fer fram á almannatryggingar.is
Skráningu lýkur 20. september.

